

Козубенко І. В.,
старший викладач кафедри мовної
підготовки,
Національна академія внутрішніх
справ
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПРИ ВИКОНАННІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Вимоги сьогодення потребують удосконалення діяльності правоохоронних органів, орієнтація яких спрямована на надання якісних соціально-сервісних послуг населенню, зумовлює необхідність вироблення нових форм та методів діяльності, оновлення наявних підходів до організації взаємодії з громадськістю.

Досвід Німеччини, США, Великобританії, Швеції показує, що, маючи різні традиції, історичний досвід, ці зарубіжні країни використовують доступні їм ресурси та інновації для максимального підвищення ефективності забезпечення громадської безпеки в інтересах громадянина і суспільства, здійснивши перехід від «кризової моделі» попередження злочинності в межах упровадження соціального партнерства поліції і громадян.

Охорона правопорядку полягає у визнанні того, що відповідальність за протидію злочинності несе не лише поліція, а й інші представники суспільства. Зазначається, що в умовах сьогодення взаємодія поліції з громадськістю має плануватися і формуватися на ефективній науково обґрунтованій управлінській основі, адже оптимізація взаємодії поліції з громадськими інституціями у контексті правоохоронної діяльності спрямована на основну мету – надати нового імпульсу вітчизняним формам співпраці, що існували раніше, та запровадити перевірений часом зарубіжний досвід участі громадськості в правоохоронній та правозахисній діяльності з використанням консультативного механізму та співпраці з населенням у галузі охорони публічного порядку.

Починаючи з 90-х років минулого століття у США були задіяні всі доступні інноваційні ресурси, посилена соціально орієнтована робота поліції з населенням (профілактика злочинів, запобігання правопорушенням на локальному рівні, допомога громадянам у різних складних ситуаціях). Підтримання правопорядку за участю громадськості стало розглядатися як надання послуг поліції населенню. При цьому громадяни США були ініціаторами участі підтримання правопорядку, та отримували статус *volunteer police* – добровільні помічники поліції [3, с. 223].

Водночас уряд жорстко реформував законодавство і різко посилив каральну політику щодо деяких особливо тяжких злочинів, насамперед із метою «превентивного ефекту». Уведено соціальну доктрину «нульової терпимості»,

відповідно до якої будь-яке правопорушення має бути припинено, а за вчинений злочин – покарано [4, с. 54].

У США і Німеччині крім добровільних помічників поліції залучаються і помічники, що отримують матеріальну винагороду та створюють лави допоміжної поліції. Допоміжна поліція має право затримувати, у присутності поліцейських осіб, які вчинили правопорушення [5].

На законодавчому рівні закріплюються такі вимоги до членів допоміжної поліції: вік – старше 21 року; наявність посвідчення водія; наявність шкільної освіти; не притягнення до відповідальності за вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень; бути фізично сильним і психічно здоровим; мешкання у межах відповідного населеного пункту, де несе службу; участь в охороні правопорядку мінімум вісім годин на місяць; пройти навчання в Поліцейській академії. Робота у допоміжній поліції надає переваги перед іншими кандидатами під час працевлаштування в поліцію.

У Німеччині допоміжні поліцейські сили широко використовуються у багатьох землях. Ці сили були сформовані з метою попередження масових заворушень, але найчастіше використовуються під час охорони публічного порядку у місцях масового скупчення людей і протидії вандалізму в міській смузі. Несення служби здійснюється або пішим патрулюванням, або патрулюванням на велосипеді. Одягнуті представники допоміжних сил поліції у формений одяг, або мають на одязі елементи форми (сорочка) з наявною з лівого боку грудей ідентифікаційною карточкою з фотографією та додатковою світло-зеленою пов'язкою. До їхніх прав під час виконання функцій належать: затримання громадян, які вчинили правопорушення, проведення опитування громадян, установа їх особи. Несення служби ведеться з використанням засобів зв'язку. Як засоби оборони використовуються газові балончики [6, с. 72].

Значної уваги заслуговує вивчення практики створення у США, Великобританії, Франції, Німеччині тощо різноманітних програм: «Зупини злочинця», «Сусідська взаємодопомога» тощо. Програма «Зупини злочинця» визнана у цих країнах загальнонаціональною та передбачає створення організації з аналогічною назвою. Вона забезпечує: допомогу поліції в боротьбі зі злочинністю через профілактику злочинності, розкриття злочинів, надання інформації про підготовку або вчинення кримінальних або резонансних правопорушень, надання інформації відносно осіб, які вчинили злочини, але не затримані поліцією, сприяння розшуку злочинців, які приховуються від слідства і суду, встановлення невідомих епізодів злочину, його співучасників та інших причетних осіб; особисту безпеку громадян і, відповідно, поліпшення умов життя цілого району; допомогу в подоланні у громадян відчуття апатії, страху перед розплатою з боку правопорушників та ін. У кожному регіоні організація має свій офіс, розташований у приміщенні місцевої поліції. У цьому офісі приймаються дзвінки за загальнонаціональним номером, які після спеціальної обробки (кожному дзвінку присвоюється код) передаються у відповідні підрозділи поліції для відповідного реагування [2, с. 181].

У Великобританії думки представників громадськості поділилися: прихильники ідеї залучання населення до охорони правопорядку висували тезу про те, що організоване громадянське населення може здійснювати контроль над злочинністю та брати активну участь щодо її протидії [7, с. 8]. Проте є й такі, які доводять, що протидіяти злочинності мають насамперед спеціально підготовлені професіонали. На думку лорда Скармена, «залучення населення до правоохоронної діяльності можливе без підриву незалежності поліції або розсекречування тих операцій проти злочинності, які мають бути в секреті» [7, с. 9].

Одним із прикладів ефективної взаємодії поліції та громадськості є діяльність незалежної громадської організації «Припинення злочинів», яка діє в Південній Австралії, яка у взаємодії з поліцією, засобами масової інформації та громадськістю працює над зниженням рівня злочинності [6, с. 132]. Програма «Припинення злочинів» є невід'ємним компонентом національної правоохоронної системи Австралії: вона містить інформацію щодо злочинців та їхньої діяльності і передає ці дані в поліцію. Одним із методів збору є повідомлення на номер телефону або через мережу Інтернет про злочин або підозрілу активність. Особі, що надає інформацію, гарантована повна анонімність, оскільки цей сервіс не робить запит на персональні дані, не веде запис IP-адреси та телефонного дзвінка. Із 1996 р. інформація, надана спільнотою «Припинення злочинів», безпосередньо допомогла розкрити понад 30 тис злочинів і відшкодувати майно на суму понад 8,8 млн доларів. Окрім того, програма «Припинення злочинів» є учасником 1 200 програм, що працюють у понад 20 країнах, як частина міжнародної мережі. Ці глобальні зусилля відіграють вирішальну роль у заохоченні людей у всьому світі повідомляти про транснаціональні злочини, такі як торгівля людьми чи наркотиками, допомагають у міжнародному розшуку злочинців тощо [6, с. 133].

Слід згадати ще одну країну, де ефективно реалізують концепцію партнерства поліції з населенням, – Швецію. У цій країні взаємодія поліції з населенням базується на теорії підвищення вимог до соціально-психологічних і професійних якостей поліцейських, серед яких: 1) хороша професійна підготовка, пріоритет університетської освіти; 2) якісний добір кадрів; 3) дотримання етичних стандартів поведінки, повага і дотримання прав і свобод громадян.

У поліцейському житті Швеції зроблено акцент на етичний бік: «Повага до закону починається з поваги до громадянина». Саме у Скандинавських країнах була виявлена і врахована така закономірність – чим вищий індекс освіти і рівень загальної культури поліцейських, тим ефективніша їхня професійна діяльність. У межах соціально орієнтованої стратегії в діяльності поліції сталася «гуманізація» у ставленні до правопорушників як до «деформованих правовою поведінкою», які потребують не лише обмежувальних заходів, а й допомоги.

У Швеції повсюдно ведеться цілеспрямована робота з вивчення причин звернення громадян у поліцію й усунення цих чинників. Рівень соціальної довіри шведів до поліції, за статистичними даними, найвищий у світовій практиці –

98%, що виражається у дотриманні законослухняної поведінки, сприянні поліції в оперативно-розшуковій діяльності, участі як свідків у судових розглядах.

Таким чином, маючи різний історичний досвід, традиції, правове забезпечення, зарубіжні країни використовують доступні їм ресурси для максимального підвищення ефективності забезпечення правопорядку, в інтересах держави, людини та суспільства.

На думку М.М. Майстренко, взаємодія поліції з громадськістю – це орієнтований на суспільство підхід, згідно з яким ефективна охорона правопорядку залежить від охорони і підтримки населення, життя та спокій якого охороняються [8, с. 40].

Як показує позитивний досвід зарубіжних країн, в Україні необхідно прагнути до створення сучасної та дійової правоохоронної системи, здатної ефективно захищати права, свободи та інтереси людей, орієнтуватися на потреби не лише держави, а й громадськості. В умовах сьогодення взаємодія поліції з громадськістю має плануватися і формуватися на ефективній науково обґрунтованій управлінській основі, адже оптимізація взаємодії поліції з громадськими інституціями у контексті правоохоронної діяльності спрямована на основну мету – надати нового імпульсу вітчизняним формам співпраці, що існували раніше, та запровадити перевірений часом зарубіжний досвід участі громадськості в правоохоронній та правозахисній діяльності з використанням консультативного механізму та співпраці з населенням в галузі охорони публічного порядку.

Для України втілення і дотримання на практиці партнерських відносин між громадськістю та поліцією стане відправною точкою поліпшення не лише рівня життя населення, а й іміджу держави на міжнародній арені [8, с. 46]. Аналіз досвіду різних держав щодо взаємодії поліції та інших правоохоронних органів із громадськістю дає можливість визначити таке. Забезпечення безпеки людей та підтримання публічного порядку, вирішення проблем протидії злочинності вимагають посилення активізації діяльності не лише правоохоронних органів держав, а й громадськості, оскільки ці завдання неможливо вирішити силами лише служб та підрозділів правоохоронної системи. Діяльність поліції Швеції дає можливість підкреслити, що професійний рівень працівників поліції має вагомий значення для їхньої ефективної роботи, а також співпраці з населенням, для чого пропонуємо приділити більшу увагу підготовці підвищенню кваліфікації та перепідготовці поліцейських.

Список використаних джерел:

1. Зарубіжний досвід організації взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування в контексті децентралізації державної влади : науково-методичні рекомендації / К.Л. Бугайчук, В.А. Гузь, І.О. Святокум та ін. Харків : ХНУВС, 2015. 44 с.

2. Кожухар О.В. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами і підрозділами національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 278 с.
3. Dobrin A., Wolf R. What we know and what we don't know about volunteer policing in the United States. *International Journal of Police Science and Management*. 2016. Vol. 18(3). P. 220–227.
4. Кожухар О.В. Удосконалення взаємодії поліції з інститутами громадянського суспільства (на основі міжнародного досвіду). *Наука і правоохорона*. 2017. № 4. С. 52–57.
5. New York City Police Department Auxiliary Police. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Auxiliary_police (дата звернення: 06.12.2021).
6. Шадська У.С. Безпека громади: пошук спільних рішень : посібник. Київ, 2018. 154 с.
7. Fehervary J. Editorial: Research and Science in CEPOF – A Personal Retrospect. *European Police Science and Research Bulletin*. Summer 2011. Issue 5. P. 4– 12.
8. Майстренко М.М. Імплементация концепції Community policing: від філософської доктрини до дієвого стратегічного напрямку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2(44). С. 39–46.